

Ani de liceu...

„Poporul român n-a asuprit niciodată pe nimeni ci a crescut s-a întărit și s-a ridicat deasupra, cu toate că mereu a fost asuprit de alții”

I.Slavici "Lumea prin care am trecut"

Începând cu anul 1961 Sebișul are un nou local de școală medie, dotat cu 16 săli de clasă, laboratoare, bibliotecă, toate acestea sunt mobilate, în fiecare sală aflându-se teracote de încălzire, iar în fiecare sală de baie a fost tras, încă de la început, apă potabilă. Încă din 1969 efectivul școlii se mărește la 37 de clase, având în total 1176 de elevi și 45 de cadre didactice. După aproape patru ani, de la înființare, liceul din Sebiș, devine școală coordonatoare a activităților școlare din satele Prăjești, Prunișor și Sălăjeni Nădălbești. De la construirea liceului și până în prezent el este într-un proces de modernizare continuă. Primele săli care au fost dotate cu aparatură modernă au fost laboratoarele de fizică și chimie, apoi atelierelor se dotează cu unelte și mașinării performante, în cadrul activităților școlare, au apărut elemente noi, s-au introdus calificări în mai multe meserii și s-a format chiar și o clasă de seral.

În cadrul liceului se desfășoară o serie de activități culturale artistice. Din lipsa fondurilor și a unei case de cultură Sebișul a fost privat de multe activități de acest gen. Cu toate acestea elevii liceului împreună cu cadrele didactice, au încercat să mențină cât de cât ridicat nivelul artistic.

Sub îndrumarea profesorilor elevii s-au perfecționat în pictură, arte plastice și olărit. Creațiile și picturile lor sunt expuse în vitrinele și pe pereții instituției, arătând cu mândrie tot ceea ce ei au realizat.

La ridicarea prestigiului școlii au contribuit foarte mult echipa feminină și cea masculină de handball, prin câștigarea mai multor premii și trofee sportive, și recent au câștigat premiul întâi la un concurs național desfășurat la Arad.

Anul trecut de Crăciun liceul în colaborare cu Radio Vest Sebiș și organizat un eveniment artistic, în clădirea discotecii, unde au prezentat un spectacol de colinde, cântece tradiționale specifice crăciunului și au avut un moment teatral. Tot în cadrul acestui eveniment a avut loc show-ul interactiv organizat de Radio Vest Sebiș și câteva recitaluri de poezii.

Elevii liceului depun an de an o fructuoasă activitate jurnalistică, finalizată prin apariția a două reviste intitulate „Pagini Liceene” și „Revista Cercului de Literatură”. Prima revistă cuprinde articole specifice vieții de liceean, interviuri cu profesori și creații poetice, picturi ale elevilor, „sufletul” acestor reviste fiind : Dănuț Mureșan, Patricia Gudiu, Beni Dalca și Marcel Șodinca. A doua revistă cuprinde creații literare, proză și poezie.

Tot din lipsa fondurilor și nu numai datorită acestui fapt majoritatea activităților culturale și artistice ale liceului și ale orașului în general, sunt îndreptate spre biserică. Aceasta ar putea fi și explicația apariției binecunoscutului cor care este animat de domnul profesor de muzică al liceului, Alb Ștefan, cor constituit atât din elevi, profesori, intelectuali ai Sebișului cât și din oameni simpli.

Cu toate neajunsurile și lipsa de sprijin din partea autorităților, Liceul Teoretic Sebiș a rezistat în timp și va reuși „să rămână în viață” atâta timp cât arta și cultura vor conviețui împreună cu profesorii și elevii dând rezultate excelente.

LUMINIȚA CHIRCEA
Universitatea Banatului Timișoara

Centrul de Recuperare Neuromotorie Dezna

Semenii de aproape

Centrul de recuperare neuromotorie din Dezna a fost construit în anul 1981, având ca obiectiv recuperarea copiilor cu handicap locomotor și de atunci a devenit renumit în toată țara, aici fiind internați pacienți din Constanța, Satu Mare, București, Timișoara.

În pofida faptului că lipsa finanțării împiedică realizarea planurilor de viitor, se încearcă totuși perfecționarea serviciilor și îmbunătățirea tratamentelor prin redotare; la ora actuală, deși mijloacele tehnice de recuperare a pacienților sunt foarte vechi, rezultatele obținute sunt uimitoare.

Spitalul nu are o secție specială de recuperare după accidente, aceasta fiind o patologie nouă pentru unitatea medicală. De aceea, unul dintre obiective este crearea de noi spații pentru cazurile post traumate, pentru recuperării după accidente de circulație sau agresivitate, cu sprijinul Secției de Neurochirurgie a Spitalului Județean din Timișoara cu care există o colaborare permanentă.

Aceste cazuri sunt frecvente în rândul tinerilor, uneori cu posibilități reduse sau chiar deloc, de recuperare. Totuși, aceștia vin la spitalul din Dezna cu un licăr de speranță și voință în ochii marcați de suferința pierderii abilităților unui om sănătos.

Specificul spitalului nu este acela pentru copii cu probleme mentale, dar există, ca asociere de patologie, și suferințe cerebrale, fapt care a dus la angajarea unui psiholog; în plus se încearcă, în limita posibilităților, și o stimulare audio-vizuală a pacienților, o asociere de culori și imagini.

Într-un viitor cât se poate de apropiat, se speră calificarea la un nivel european a personalului și o îmbunătățire a spațiilor spitalului precum și aducerea înapoi a specialiștilor care au plecat.

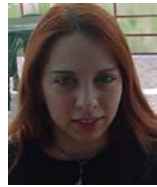
Un alt obiectiv important ar fi reactivarea spațiilor, dezafectate din lipsa fondurilor, cum ar fi piscina al cărei cost de întreținere este enorm, ea fiind extraordinar de utilă în recuperarea pacienților. Altă parte dezafectată a spitalului ar fi sala de mers, foarte bună pentru tratarea traumatismelor vertebro-medulare și pentru reinvățarea mersului.

Reamenajarea spațiilor verzi cu trasee de mers, pentru divertisment și recuperare, cu obstacole care ar obliga pacientul să își folosească mâna sau piciorul afectat, dar în același timp să îl și atragă, ar fi ideală pentru pacienți, le-ar motiva voința. Bineînțeles, asta presupune multă, multă muncă, finanțări și multă imaginație.

Deși lipsa de fonduri i-ar putea face pe unii să renunțe, fac excepție cei care lucrează în spital pentru că au o motivație mult mai importantă decât cea financiară și anume, ajutarea oamenilor care și-au pierdut orice speranță; iar satisfacția sufletească este mult mai mare, dincolo de orice așteptări.

LAURA ȘOȘDEAN
Universitatea Banatului Timișoara

Pentru donații / For donations:
Conturi bancare/Bank accounts:
2511.1-15134.1/ROL
2511.1-15134.2/EURO
2511.1-15134.3/USD
BCR Sucursala Arad

A hand of compassion

The hospital for rehabilitation of retarded children in Dezna, is one of the best know institutions of that kind in Romania. It is not famous for its expensive and most up-to-date equipment, but for its exceptional success in treatment of its patients and their recovery.

What is inevitably obvious is that compassion and care of the therapists and medical staff in this hospital equals that of mother. This hospital is a big mother who looks forward to every progress it makes, and every first step is welcomed with great and sincere happiness.

The steps of compassion are those which make our nations great and successful. Such efforts, to work with the young and mentally challenged, and enable them to participate in everyday activities, are still rare, but also something that is becoming more frequent, thanks to individuals which have not given up in front financial barriers they have encountered.

Chamber Theatre of Music "Ogledalo" from Novi Sad lifted its curtains for the projects in which mentally challenged young people of Novi Sad take part.

The project drama in education " Hlebne priče" and "Gatka" have enabled our new actors to become important partners in the game called "cultural life". Thanks to long rich experience of the author of this project, an artist and pedagogist Ivana Inđin and Saša Asentić, also an author of this project, a performer and student of pedagogy, whose patience and sense of humor were stronger than autism and mental barriers, we could clearly see that one's conscience is the essence of understanding and living together.

The art of accepting is the greatest masterpiece we can make while painting the picture of our lives.

BILJANA POPOVIĆ
Chamber Theatre of Music Ogledalo, Novi Sad

SPRE CULMI ÎNALTE, CU PAȘI MICI

Centrul de Recuperare Neuro-psiomotorie din Dezna se află la aproximativ 12 km de localitatea Sebiș. În acest spital își petrec uneori toată viața, pacienți cu diferite handicapuri, care îi împiedică să ducă o viață normală .

Aici l-am cunoscut pe IOAN CRAINIC, un tânăr în vârstă de 23 ani. Drama lui a început în urmă de aproximativ 11 luni, mai exact pe 17 august, în urma unei sărituri în apă de la o înălțime de aproximativ 20 centimetri.

În dimineața acelei zile, Ionică hotărâse să-și petreacă după-amiaza împreună cu prietenii, la Criș. Hotărârea a rămas valabilă, chiar și după ce acestuia îi trecuse prin cap ideea că se va îneca sub niște pietre imense.

I-a dezvăluit prietenei sale presimțirea și, cu toate că aceasta a încercat să-l oprească, Ioan nu s-a lăsat convins. A pornit spre Criș direct la locul pe care îl văzuse în minte, dar, spune el, "nu a fost momentul potrivit s-o pășesc".

Mai târziu, la aproximativ trei metri de locul respectiv, a sărit în râu de la o înălțime de două palme și, în urma impactului cu suprafața apei, s-a ales cu două vertebre fracturate și două tasate, rămânând complet paralizat de la gât în jos. Prietenii lui, care se aflau pe malul apei, neștiind ce se întâmplă, bănuiau că acesta face doar o demonstrație, deoarece fusese înotător de performanță, până la 14 ani.

A rămas în apă mai bine de 5 minute, rugându-se ca măcar unul dintre prietenii săi să-și dea seama ce se întâmplă. După 5 minute a fost scos din apă și transportat la spitalul din Gurahonț.

Convinși că nu îl pot ajuta prea mult, medicii i-au recomandat să meargă la Timișoara, unde șansele de reușită ar fi putut fi mai mari. Medicii timișoreni au fost cei care aproape i-au dăruit o nouă viață, în urma unei operații foarte complicată la gât, care s-a dovedit a fi un succes, cu toate că pacientul a intrat la un moment dat în moarte clinică.

Timp de aproape un minut, povestește Ioan, "se ridica patul cu mine, era o muzică liniștitoare, totul era pe nuanțe de gri cu alb, am ajuns undeva într-un loc unde m-am întâlnit cu bunica mea care era moartă de 5 luni și ea mi-a spus : "Ce cauți aici? Tu n-ai ce căuta aici", după care mi-am revenit și le-am spus părinților mei că am fost puțin plecat. Ca să vadă dacă îmi amintesc ceea ce s-a întâmplat, părinții m-au întrebat: "Unde ?" "Nu știu unde am fost plecat, dar cred că am murit."

După externare, Ioan a venit la Centrul de Recuperare Neuro-psiomotorie din Dezna, unde a fost îngrijit de doamna asistentă Maria Costea.

Acum, la 11 luni de la accident, doamna Maria spune că Ionică este refăcut în proporție de 90%, chiar dacă el susține că recuperarea este de doar cinci procente. Mai are probleme care, în timp, se vor rezolva, însă este conștient că niciodată nu se va putea recupera 100%.

La ora actuală, tânărul își continuă studiile la Facultatea de Marketing și Management, fiind în anul al cincelea de studiu.

Chiar dacă susține că nu îi este nici acum frică de apă, tânărul este sigur că nu va mai sări niciodată, pentru că tot ceea ce a trăit în ultimele 11 luni, a fost șansa vieții sale.

LIOARA HOSU
Universitatea Banatului Timișoara

Pg 1 ► Od Kosova do Kosova

O IMENIMA

Idemo redom:
Hajduci su hajdući, razboj je razboj, frula je flujer, a opanci su opinci...
Spisku nikad kraja. Samo jedan pogled na arhivu sebiškog muzeja i već je jasno da su slični ili gotovo isti nazivi za pojedina dobra samo odraz mira koji je oduvek prebivao na međi dvaju balkanskih naroda.

Doduše, umesto slavne 1389. godine i još slavnijeg rumunskog vojvode Mirča Čalbatna (Mircea Cel Bătrân) koji je sekao turske glave da bi pretekla srpska braća, na tom istom Kosovu, šest vekova kasnije, njegovi preci bacali su bombe na taj isti narod, ne odbijajući da udovolje komandi neke nove vlastele.

Nepravda je spora, nedostižna.

O LJUBAVI

Kada bi neki stranac, umoran od puta i željan odmora isti potražio u nekoj od tri oblasti koje i danas čine regiju Cara Zaranđuli na severo-zapadu Rumunije, u znak dobošilice ponudili bi mu konak, a pre toga so i hleb, da se okrepi pre glavnog jela.

Naizgled identičan običaj u susjednoj Srbiji remetio je detalj na odelci domaćina i gosta, koji su umesto vunenog klopna na glavi imali šajkaču, dok bi im poprsje krasilo jeleće, deo garderobe u podnožju zapadnih Karpata poznatije kao vesta (vestă). Sve ostalo bilo je isto, čak i običaj da se devojke uoči udaje hvale mirazom koji se u Rumuniji zvao lada de zestre (ladă de zestre). U izrezbarenom kovčegu očevi su godinama odlagali dar po dar, čekajući zeta da mu zajedno sa kćerima svečano uruče najlepší poklon.

Inače, mladenici u Rumuniji, kao i u susjednoj Srbiji, imali su slobodu volje pri izboru životnog saputnika kao nigde u još tada imućnoj Evropi. To je, sasvim prirodno, podrazumevalo i zajedničku odluku o zasnivanju porodice, ali i odgovornost za pravilan odgoj prinove.

Jedan od uslova bio je da budući roditelji imaju jaslice, odnosno ljagane (leağan), bez kojih bi prvi plač, umesto u san, neretko utonuo u preranu smrt. Takvih slučajeva, nažalost, bilo je na pretek, a razlozi su se po pravilu svodili na lice i nalice siromaštva, satkano od nevinih žrtava i viševjekovnog danka prema neprijatelju sa istoka.

Međutim, zahvaljujući upravo ovim istorijskim okolnostima, Srbi i Rumuni nikada nisu prestajali da pomažu jedni druge, svesni da jedino na taj način u sudbonosnom času mogu pružiti otpor proračunljivim sultanima. Pogranična područja bila su samo administrativna okolnost za ondašnje haradžije. Njih nije interesovao protok ljudi i dobara, niti saradnja na polju kulture. Bitan je bio samo novac prikupljen od naroda. I još uvek jeste...

O KULTURI I NEKULTURI

„Priča se da su meštani rumunskog gradića Butena (Buteni) u leto 1924. godine nameravali da zapale jedinu krčmu koja je u to vreme postojala na jugo-istoku Transilvanije. Obracun sa nepoznatom gospodom bio je utoliko neminovniji jer im je jezik na kome se pričalo bio nepoznat, iako ih je međusobno delilo svega stotinak kilometara, naravno, samo na mapi.

Verovali ili ne, krivac za ovaj incident, koji je igrom slučaja izbegnut, bila je kultura. Reč je o prvog projekciji Limijerovog "Voza", i to, na delu poluostrva gde se u to vreme još uvek stizalo četvoronoške. Putujući bioskop iz Mađarske nije se dugo zadržao u Rumuniji, jer je film trebalo da bude viđen i na ostalim frontovima utihnulog rata, očigledno kobnog za prodor prosvetiteljstva tamo gde je ono bilo najpreče.

Ni osam decenija kasnije umetnici sa Balkana nisu prestali da veruju u mrtvu prirodu.

IGOR PERKOVIĆ

Rezervația de Sculptură Buteni - "Altar"

Pg 1 ► Povestea unui om deosebit

Acesta este omul poveștii mele.

Se numește Ion Timiș , s-a născut la 25 august 1949, „la 200 de ani după Goethe”, spune el, cu foarte multă mândrie. Citatul de la început nu este ales la întâmplare, Ion Timiș fiind absolvent al Facultății de Filosofie din București.

Un lucru important dar, totodată, și foarte dureros, referitor la omul poveștii noastre este că acesta este...nevăzător de la vârsta de 16 ani. Cu toate acestea, pasiunea lui pentru literatură a început „odată cu viața mea”. Încă de la vârsta de 6 ani a început să adune cărți, pentru a-și crea propria librărie. Iată că visul l-a fost împlinit și poartă numele „librăria Excelsior”.

Prin această librărie, care conține 30 000 de volume, Ion Timiș încearcă să-i determine pe oameni să-și orienteze atenția spre cultură, pentru ca România să apuce un drum nou.

Pe lângă dragostea pentru literatură, Ion Timiș este pasionat de muzica clasică, filosofie, poezie. Consideră muzica un lucru profund în ansamblul tuturor artelor, plătându-i să o definească printr-un citat al criticului muzical George Bălan: „Dintre toate artele, muzica pătrunde în cutele cele mai adânci ale spiritului, luminându-i calea”.

Ion Timiș poate fi considerat, fără doar și poate, un apostol al culturii, cel puțin pentru Moneasa. Cu toate că este nevăzător, acest om se ocupă de viața sa-librăria-zl de zi, considerând că „spiritul nu trebuie să aibă vacanță, altfel sufletul poate fi invadat de buruieni”.

RALUCA T. COSTEA